

Hallands Natur | 2011

Innehåll

- 3 Ginstpriset 2010
Verksamhetsberättelse
- 4-10 Kretsaktiviteter 2010
- 10-19 Artiklar
 - 10-11 Råmebo
 - 12-13 Vattendirektivet
 - 14-15 Solenergi
 - 16-17 Vindkraft
 - 18-19 Älfiske
- 20-23 Kretsprogram 2011
- 24 Inbjudan till länsstämma

Nästa Nummer:
Hallands Natur 2012

Tema: Natur och kulturmiljö

Sveket i värna mångfalden

FN-konferensen i Nagoya strax före årsskiftet resulterade i en överraskande enighet om ambitiösa mål och åtgärder för att stärka den biologiska mångfalden. Även vår egen miljöminister välkomnade resultatet som en seger för natur och miljö.

Tyvärr, tyvärr så sviktade emellertid än en gång omdömet hos miljöministern. Beslut om en fortsatt jakt på en för Sverige utrotningshotad art kom bara några veckor efter Nagoya-konferensen. Det är ett svek som skakar inte bara svensk naturvård utan ger också en internationell bild av en omdömeslös svensk rovdjurspolitik. Vargen borde vara fredad!

En lokal seger för mångfalden kom emellertid i höstens beslut i länets Viltförvaltningsdelegation där det blev ett klart nej till att införa licensjakt på lodjur. Beslutet fastställde dessutom att frågan inte kan aktualiseras förrän det i länet förekommer minst sju årliga föryringar. Med tanke på att naturvärden endast har en representant i delegationen så är beslutet än mer glädjande. I länets Viltförvaltningsdelegation sviktade inte omdömet.

En delseger kan också tillskrivas naturvärden i ett av bland andra Hallands Naturskyddsförening överklagat beslut om upphävande av strandskydd inom område för Björkängs camping. I ett obebyggt delområde som detaljplanerades för

Tommie Fagerberg. Bild: Elisabet Fagerberg

en ytterligare utbyggnad av campingen upphäver Regeringen Länsstyrelsens beslut om upphävande av strandskyddet.

Årets Hallands Natur har fokus på energi- och klimatfrågor. Naturskyddsföreningens policy är för en omställning från fossila bränslen till förnybara där biobränslen och vindkraft är en del. Vindkraftsparker får dock inte hota höga naturvärden. Här krävs skärpta krav på miljökonsekvensbeskrivningar. Den enda miljövänliga åtgärden är emellertid en minskad och effektivare energi-användning! Sverige är värstingen inom EU både när det gäller bränsle till fordon och el till uppvärmning. Här finns en mycket stor sparpotential.

Tommie Fagerberg
Ordförande i Hallands Naturskyddsförening

Naturskyddsföreningen

Ge oss kraft
att förändra.
Pg.90 1909-2

Hallands Natur

Utgivningsav: Hallands Naturskyddsförening

Redaktörer:

Anders Tullander, Per-Ola Svensson

Ansvarig utgivare:

Tommie Fagerberg, tel 035-395 71
e-post tommie.fagerberg@snf.se

www.naturskyddsforeningen.se/halland
Där kan även äldre HallandsNatur läsas.

Artikelförfattarna bär själva ansvaret för korrektheten och den faktamässiga riktigheten i sina artiklar.

Layout: Linnea Svensson, Jako Tryckeri AB

Tryck: Jako Tryckeri AB, 0345-20470

Hallands Natur är tryckt på Munken Lynx (FSC)

Omslagsbild: Större hackspett, hanne.
Bild: Tommie Fagerberg.

GINSTPRISET från Hallands Naturskyddsförening för 2010

Går till en riktig smålänning, med fötterna i myllan. Tillsammans med sin bror har han drivit både jordbruk och skogsbruk samtidigt som de var småföretagare. Från att ha varit Supras försöksgård lades hela gården om till ekologisk odling på 80-talet. Händig är vår pristagare i trä-, plast- och metallslöjd och en hel del egna uppfinningar har det blivit. Stark i viljan och aldrig rädd att pröva nytt. Tidigt byggde han egna solfångare och vindkraftverk.

Bertil har varit orienterare, men blev sliten i kroppen och syns nu mer på cykel. Han har ett särskilt förhållande till skog och stora träd och har inventerat dessa i Hylte kommun.

Han är flitig i hembygdsarbetet, letar torp, dialekter och sägner. Flink med lien i hembygdsparken och är även "renskötare" åt vägverket för

Bertil Holmén, Nissaryd.
Bild: Margareta Hellsborn

att bevara mångfalden i vägrenen.

Bertil har övergått från vanlig jakt till jakt med filmkameran där han dokumenterar små och stora djur men framförallt vad som händer i bygden.

Han var aktiv i kommunens naturvårdsnämnd och även dess ordförande.

I Naturskyddsföreningen känner vi Bertil som en mycket intresserad, rent av nyfiken person, som även gärna berättar om sina upptäckter och iakttagelser. Med hans egna bilder blir det ännu mer intressant. Vi ser honom som en mycket bra guide ute i skog och mark och han är aldrig nödbedd att hjälpa till.

Tack för att du med en smålänningens envishet verkar för ett brett natur- och miljöintresse.

Hallands Naturskyddsförening, verksamhetsberättelse 2010 i sammandrag

Året i korthet

Styrelsen har haft 6 möten under året.

Genom riksdagsbeslut upplöstes Rovdjursgruppen och Viltvårdsnämnden och vi fick istället en viltförvaltningsdelegation. HNF, Ornitologerna och Rovdjursföreningen utnämnde gemensamt Anders Wirdheim (Ornitologiska föreningen) och Karin Ekeborg (Hallands Naturskyddsförening). Karin och Anders delar nu på uppdraget gemensamt.

Upprustningen och underhåll av byggnaderna på föreningens fastighet Björkelund har under året kostat cirka 130.000 kronor, vilket vi också hade budgeterat.

Styrelsen vald 2010

Ordförande: Tommie Fagerberg

V. Ordförande: Åke Andersson

Sekreterare: Anders Kinch

Skattmästare: Alice Berglund

Övriga ordinarie ledamöter: Stefan Andersson,

Karin Ekeborg, Anders Tullander

Ersättare: Pär Connelid, Christina Fossum,

Kerstin Seger

Valberedning: Margareta Bengtsson (sammankallande), Åke Wedin, Harry Lötjönen och Gunnar Gullander

Revisorer: Peter Zell och Eva Erlingzon

Revisorsersättare: Birgitta Landin och Sören Kabell

Hallands Naturskyddsförenings representanter i grupper och nämnder har sedan maj 2010 varit följande:

Miljöforum Halland: Tommie Fagerberg, ers. Åke Andersson.

Viltförvaltningsdelegationen: Karin Ekeborg, Anders Wirdheim.

MEK rådet: Tommie Fagerberg

Styrgruppen för vindbruk: Tommie Fagerberg

Hembygdsrådet: Alice Berglund

Skogliga sektorsrådet: Åke Andersson, ers Karin Ekeborg.

Regional fiskeförvaltning: Christina Fossum

Fylleåns vattenråd: Stefan Andersson

Antal medlemmar i kretsarna i Halland:

3339 fullbetalande + 2276 familjemedlemmar.

100 sorters äpplen

Sven Erik Jönsson. Bild: Peter Alexis, Laholms tidning.

I mitten av augusti tog Sven Erik Jönsson emot oss i sin fruktträdgård i Västra Mellby. Det är inte vilken fruktträdgård som helst. Sven Erik har under ca 15 år samlat över 100 äppelsorter. Det började mest för att han tyckte det var roligt och sedan har det blivit mer och mer. Även päron och plommon finns med i samlingen.

Många intresserade kom för att titta på alla olika äppelsorter och passa på att ställa frågor till Sven Erik.

Sven Eriks fruktträdgård är ett fantastiskt exempel på den biologiska mångfalden i trädgården. Detta var ett av flera arrangemang på temat mångfald som vi i Naturskyddsföreningen i Södra Halland gjorde tillsammans med Förbundet organisk och ekologisk odling.

Text: Kerstin Seger

Planprocessen

Under den gångna hösten startade Södra Halland en studiecirkel under temat "PLANPROCESSEN" med målet att förkovra oss i dessa frågor. Som varande remissorgan i respektive kommun har vi möjlighet att påverka i den mån vi har bra underbyggda yttranden.

Dag ett i cirkeln ägnade vi åt att sätta oss in i hur vår kommun arbetar med expertmedverkan av planarkitekt Sabina Uzelac, hemläxan består

bl.a. av att studera nya plan o. bygglagen som träder i kraft i vår.

Under det nya året går vi vidare med besök på Länstyrelsen för att diskutera deras roll som remissinstans samt överprövande instans.

Dessemellan har vi läst in oss på ett autentiskt detaljplaneprojekt, "Allarp 2:2 m.fl." beläget alldeles vid Laholms kommungräns till Båstad. Bostäder för ca. 1000 nya innevånare skall erbjudas "hållbart boende". Södra Halland har yttrat sig tre gånger under denna planprocess, vi är i princip positiva till projektet och vi lägger tyngdpunkten på att visa hur viktiga närnaturfrågorna är i sammanhanget. Två värdefulla dokument som bl.a vi efterlyst, har tagits fram, en biologisk inventering samt en speciell kartläggning av fladdermuspopulationen.

Exploatören och kommunen räknar med att planen skall fastställas före sommaren.

Cirkelledare Gunnar Gullander.

Minnenas trädgård

Den kände växtjägaren Tor Nitzelius skapade på Hallandsåsens sluttning en försöksträdgård där han provade hårdigheten på de växter han funnit på sina insamlingsresor i Japan, Sydkorea, Medelhavsområdet och Amerika. I trädgården finns bl.a. körsbärsträd, lärkträd, magnolior, rhododendron och idegranar. Han kallade sin anläggning för Minnenas trädgård eftersom alla träd var för-

Nitzelius trädgård. Bild: Gunnar Gullander.

knippade med en resa eller en speciell upplevelse.

Idag förvaltar Tor Nitzelius den

yngre faderns arv, och det var också han som en majdag guidade en stor skara växtintresserade bland de flera hundra träden.

Text: Kerstin Seger

Stadsparken blommar

Nu börjar vi kunna njuta av alla blommor som planterats i Laholms stadspark. När järnvägen försvann genom centrala Laholm utvidgades stadsparken. Trädgårdsarkitekten Peter Gaunitz fick uppdraget att designa den nya stadsparken och det var också han som guidade alla intresserade som kommit till stadsparken en solig kväll i början av juli.

Växtligheten i parken kommer ursprungligen från Nordamerika.

Laholms stadspark.

Vi guidades runt i woodlandet, där träd som t.ex rödlönn, judasträd och häxal planterats. Träden ger svalkan-de skugga åt de marktäckande vårblo-mmande örterna, för att sen under hösten stråla i alla höstfärger. Ute på savannen eller prärien är det mer glest bevuxet av träd som sylhagtorn och korstörne. Här vajar kalkongräs, jungfruhirs och kärleksgräs. En mångfald av örter blommar under hela sommaren och större delen av hösten. Här finns bl.a. blomsterlin, dagöga, solöga, solhatt, mexikohatt och rudbeckia.

Text och bild: Kerstin Seger

Hylte

Länsstämma på Vildmarksgymnasiet

En solig söndag i april samlades ca 40 representanter för kretsarna i Halland. Med kaffe i Unnaryds hembygdsparc och årsmötesförhandlingar i ladan klarades den formella delen av dagen av. Till lunch vandrade vi till den stora tippin, där serverade Vildmarksgymnasiet egentillverkad lunch med mufflon biffar. Friluftslivspedagogen Juha Rankinen presenterade skolans olika och i vissa fall unika inriktningar, Jakt- o viltvård, Friluftsliv, Sportfiske, Yrkesfiske (insjö) och Barn & fritid. Vi fick sedan gå runt och se på några av de många praktiska arbeten som ingår i utbildningen, slöjd, vildmarksliv, styckning, skinnberedning och givetvis projektarbeten och eget företagande. Här på skolan är det inne att vara ute.

Text: Anders Tullander

Jonathan, Nick, Andreas åk3 lär sig styckning, Bild Juha Rankinen

Förväntansfull väntan på lunch. Bild Anders Tullander

Storö.

Tira öar, Bolmen

”En söndag i augusti begav sig drygt 30 naturentusiaster sig ut på en guidad tur i ett av våra mest otillgängliga naturreservat, Tira Öar i sjön Bolmen. I glasad turbåt gick turen från Tiraholm först till Skörahalm i reservatets norra del för att ta en närmre titt på skarvkolonin som häckar där samt diskutera skarvens inverkan på flora och fauna. Efter det besöktes Storö, som namnet avslöjar reservatets största ö. Här finns orkidén knärot och häckande rovfåglar som fiskgjuse kan beskådas. En omväxlande vandring bland mäktiga tallar, bärris av imponerande ålder och storlek samt partier med orörda stormfällan från Gudrun följde innan resan bar av hemåt igen. Arrangör var Länsstyrelsen Halland och guider Sören Kabell och Jessica Johansson.”

Text och bild: Jessica Johansson

Kretsaktiviteter under 2010

Falkenbergskretsen har firat 40-ÅRS-JUBILEUM

Årets stora händelse inom Falkenbergskretsen var utan tvekan vårt 40-årsjubileum.

Det gick av stapeln söndagen den 7 november på Restaurang Ekholmen i Vessigebo.

Lite bakgrundsfakta:

I samband med kommunsammanslagningen 1970 bildades det lokala Naturskyddsföreningar på många håll i vårt land, även i Falkenberg. Den 28 november 1970, hölls ett möte, där man tog beslutet att bilda Falkenbergs Naturskyddsförening. Gösta Ekman blev vald till dess första ordförande. Sekreterare blev Erling Karlsson och till kassör valdes Arne Pettersson. Året var alltså 1970 och den 7/11 skrev vi **2010 = 40 år!**

Tommie Fagerberg, Margareta Bengtsson, Mikael Karlsson, Alice Berglund och John Öder. Bild: Anders Lindström, Hallands Nyheter.

Dags att fira! Dags för Jubileum! Och fest blev det! En riktigt lyckad sådan!

Inbjudan skickades ut till alla våra medlemmar, till Riksföreningens ordförande, Mikael Karlsson, till Länsförbundets ordförande, Tommie Fagerberg, till Studieförbundet m.fl.

Många hörsammade vår inbjudan och Ekholmens stora sal fylldes med glada och positiva människor, som alla är ense om att Naturskyddsföreningen har en viktig uppgift att fylla.

Falkenbergskretsens ordföran-

de, Margareta Bengtsson hälsade alla välkomna, det serverades utomordentligt god ekologisk mat med kaffe och goda pajer till efterrätt.

Stämningen var god och glad, Ätradalens egen fina musikgrupp, "River Valley Bluegrass", spelade härlig musik och det var allmänt trivsamt. Många trevliga och glada minnen berättades. Det har ju hunnit bli många utflykter och exkursioner till olika intressanta platser både inom och utom kommunen, utställningar, och studiecirkel i botanik, skog, insekter, fåglar, mykologi, "Mat och miljö", ja, inom allt, som har med vår underbara natur att göra. Föreningen har arrangerat paneldebatter och seminarier och lämnat synpunkter på kommunala planer och vägsträckningar m.m.

Vi uppskattade verkligen att Mikael Karlsson ville närvara vid vårt jubileum och det var en optimistisk Riksordförande, som i sitt tal, bl.a. berörde FN-mötet i Nagoya, där man nådde en överenskommelse om att 17 procent av ytan i ett land ska vara skyddad natur. "I Sverige är 40 procent av fjällen skyddade, men i skogen är det bara 1,5-2 procent."

Han tillade dock att mycket småskalig, privatägd natur/skog skyddas genom lovvärda, frivilliga naturvårdsinsatser. Mikael Karlsson lyfte också fram en fråga, som ibland

vållat/ vållar en viss oenighet bland naturvänner, nämligen vindkraften.

"Vindkraften har hög potential, men ska inte hota höga naturvärden."

"Om man tittar på vilka områden som behövs för att nå målen för en utbyggnad på tio år, 30 terawattimmar, så behövs det kanske 5000 verk". "Det handlar om promille av landets yta och det måste gå att lösa. Det här är en falsk målkonflikt, som inte behöver vara någon konflikt", fastslog Mikael Karlsson

"En stor pedagogisk uppgift för Naturskyddsföreningen är att skapa förståelse och insikt, och att påvisa naturens stora värde, så att vi lär oss räkna med naturen. Vad är en sidsvans värd? eller än Ätran?" sa Mikael bl.a.

Bild: Gunnar Bengtsson.

Sammanfattningsvis:

Vårt 40-års jubileum blev till en fest, som gav inspiration till att arbeta vidare med de stora och viktiga uppgifter som Naturskyddsföreningen har, både nu och i framtiden.

Text: Alice Berglund.

Margareta Bengtsson hälsar alla välkomna till 40-års kalas. Bild: Gunnar Bengtsson.

Falkenbergs Naturskyddsförenings strandskyddsseminarium

Den 11 november bjöd vi in till ett seminarium om strandskyddet i Falkenberg. Medlemmar från Halland och politiska partier med flera deltog. Från SNF kom Oscar Alarik som föreläste om den nya lagen som trädde i kraft 1 juli 2009 och vi fick Riks syn på de nya förhållandena. Från Länsstyrelsen föredrog Ingerd Svensson och Brittmari Jansson statistik för Halland och vad den nya lagen kommer att innebära för friluftslivet och den biologiska mångfaldens framtid i strandnära lägen. Kommer länsstyrelsen att säkerställa

Bild: Margareta Bengtsson

havsstränderna till 300 metersgränsen som fanns före den nya lagen? En fråga som inte kan besvaras ännu. Diskussionen handlade också om byggande vid sjöstränderna, där har vissa politiker och naturskyddsföreningen olika åsikter. För alla stränder gäller numera att det är enklare att komplettera med bebyggelse i strandnära lägen. En förändring är att vi lokalföreningar nu har rätt att överklaga strandskyddsärenden.

Text: Lena Berglund

Kvalitén syns inte-
Den märks när man bakar!

BERTE QVARN

Mjöl till Bagerier, Pizzagrossister, Industrier och Hushåll
311 67 SÖLUNGE, Tel: 0346/71 52 00 Fax: 0346/71 52 01
www.berteqvarn.se e-mail: info@berteqvarn.se

Äntligen!

Efter en frånvaro på 55 år har åter Pilgrimsfalken genomfört en lyckad häckning i Falkenbergs kommun. Återkomsten för fågeln som namngivit staden var efterlängtat och många kunde glädjas över att följa parets häcknings bestyr. Boet byggdes i en låda uppe på silon mitt inne i centrala

delarna av staden och kunde beskådas från södra åstranden mitt emot. Två nya falkar kom på vingar och regerade i luftrummet ovan hamnen till lycka för oss som fick vara med.

Karl-Uno Andersson

Vindkraft i Varberg

Vi har känt oss rätt nöjda med det jobb vi gjorde förra året med Översiktsplanen för vindkraft i Varberg. Vi är också glada över att kommunen valt att göra en vindkraftsplan och lyssnat på oss. Det är inte alla kommuner som haft klokheden att i demokratisk anda besluta om en vindkraftsplan innan trycket från vindkraftsindustrins etableringsönskemål strömmat in.

Så lyckades vi till exempel argumentera för ett stort sammanhängande "tyst område" utan vindkraft i skogarna i kommunens nordöstra hörn. Ytterligare ett område nära ett värdefullt natura-2000 område försvann också ur översiktsplanen för

vindkraft. Vi tror, att kommunen nu har nytta av att tidigt ha förankrat en översiktsplan för vindkraftsetableringar i kommunen. Vi ser i Hallands Nyheter att kommunen säger nej till olämpliga vindkraftsetableringar med hänvisning till översiktsplanen.

Men allt har inte gått vår väg. Vi har överklagat ett vindkraftsområde, Gummaråsen, med bland annat kulturhistoriska argument. Men där blev det nej i alla instanser. Nu reser sig de fem stora vindkraftverken mot himlen nära Åkulla bokskogar och Öströö slott.

Text och bild: Inger Wennerlund

Vindkraftverken på 150 meter är mycket stora. Här står Naturskyddsföreningens Karin Ekeborg och hunden Nellie bredvid ett "hjulhus".

Utflykt med invandrare

Varbergskretsen ansökte och fick projektpengar från riksföreningen för en invandrarsatsning. Det gick rätt trögt i början att få kontakt. Kommunen har till exempel inga adresser för invandrarföreningar. Vi fick till slut ändå kontakt med Varbergs Internationella Kulturförening. Vi fick också kontakt med Håstensföreningen i Varberg som arbetar direkt med invandrarfamiljerna i bostadsområdet.

Vi deltog i flera aktiviteter, till exempel Varbergs Internationella

Pär Connelid berättar om vargropens historia i Åkullas bokskogar.

Kulturfestival och Håstensföreningens ”öppna dagar” med vårt informationsbord och personlig uppställning från föreningens medlemmar. Därifrån var steget inte långt till vår stora satsning: En bussutflykt i Varbergs inland med Sverigefödda och nyinflyttade från andra länder. Till stor hjälp hade vi Gert Andersson, kunnig naturvetare och ornitolog plus styrelsens egen Pär Connelid, som kan allt om Bockstensmannen och gamla vargropar. Den nionde oktober gav vi oss så av med Bockstensmannen, Åkulla bokskogar, Öströo fårfarm, Grimeton och till slut Getteröns naturrum och fåglarna som slutpunkt.

Text och bild: Inger Wennerlund

Varbergs Hamn

Den planerade utbyggnaden av Varbergs hamn har varit en följetong för SNF och ornitologerna i Varberg under flera år. I korta drag innebar förslaget, att stora godsterminaler och omlastningsspår för järnväg skulle uppföras direkt intill Getterövägen, som i sin tur gränsar dikt intill naturreservatet på Getterön. Den tunga containertrafiken på lastbil till hamnen var också tänkt att ledas utmed Getterövägen och reservatsgränsen till en planerad, ny infart.

Vi överklagade planerna både i Miljödomstolen och vidare till Miljööverdomstolen. Inför förhandlingen i Miljööverdomstolen hade vi lyckats få kommunen att rita om ursprungsplanen på väsentliga punkter: Infartsleden var flyttad bort från Getterövägen, godsterminalernas takhöjd närmast reservatet hade sänkts. I planen fanns också en skyddsvall och ett skyddsavstånd mot Getterövägen och reservatet.

Den 20 januari 2010 inbjöd Miljööverdomstolen till förhandling i Tvååkers Folkets Hus. Där förklarade vi oss till slut nöjda med nya planen som i stora drag tog hänsyn till fågellivet och naturen i reservatet. Men alla var inte lika nöjda: ”Vi har ställt oss på tå för att få gehör för det här”, sade kommunalrådet Gösta Bergenheim i en kommentar.

Naturvårdsverket överklagade senare domen till regeringen. Som i slutet av året förklarade att Miljööverdomstolens beslut om hamnutbyggnaden ska gälla.

Inger Wennerlund

Flygplatsen på Getterön

Föreningen som driver flygplatsen på Getterön (med åtta privata flygplan och tre plan ägda av föreningen)

har ansökt om tillstånd att asfaltera landningsbanan. Flygfältet ligger i direkt anslutning till fågelreservatet på Getterön.

Länsstyrelsen sade i först nej till asfalteringen med hänvisning till Miljöbalkens krav. Men till vår stora förvåning ändrade sig senare länsstyrelsen eftersom man då plötsligt ansåg att ingreppet var av mindre art och alltså inte behövde bedömas enligt Miljöbalken. Detta beslut har vi tillsammans med ornitologerna (VOF) överklagat till Miljödomstolen och hävdar att Miljöbalkens strängare krav måste gälla för bedömningen av hur asfalteringen kommer att påverka fågellivet och faunan på naturreservatet Getterön.

Inger Wennerlund

Kust till kust

Kretsen i Varberg var också värd för ett större samarbete mellan fem län under rubriken Kust-till-Kust i slutet av september. Ulla Rundlöf, ordförande i Kronoberg, var samordare. Tillsammans med henne ordnade vi ett seminarium under två dagar på vandrarhemmet, DHR-gården, på Getterön.

Det glädde oss i Varberg att flera medlemmar från kretsarna i Halland och de övriga fyra länen valde att delta i de fina föreläsningarna kring ”Biologiskt mångfald.”

Inger Wennerlund

Två viktiga och angelägna filmer

Naturskyddsföreningen i Varberg i samarbete med Studieförbundet, Getteröns naturrum, Agenda 21, Varbergs kommun visade under hösten 2010 två filmer.

UNDERKASTELSEN

av Stefan Jarl

Det var en omskakande och skrämmande upplevelse. Filmen handlar om "kemisamhället", det samhälle som vuxit fram sedan Andra Världskriget. Då användes en miljon ton kemikalier per år, idag 500 miljoner ton. Kemiindustrin är den industri som växer snabbast av alla. Filmen handlar om de 100 000 kemikalier vi dagligen använder, vad vi har dem till och vad de gör med oss och vår hälsa. Och det handlar inte om tillsatser i mat utan om de kemikalier vi alla är utsatta för i vår dagliga miljö: mjukgörare (ftalater), flamskyddsmedel (PBDE), ytaktiva ämnen (PFOS, PFOA) m fl.

Stefan Jarl funderade över varför vi människor är så benägna att underkasta oss andras villkor och beredda att underkasta oss vilka följder som helst av sitt manipulerande med naturen. Varför protesterar vi inte? Det resulterade i filmen "Underkastelsen".

Stefan Jarl låter professor Åke Bergman vid Stockholms universitet undersöka vilka kemikalier han har i sitt blod. Det visar sig vara flera hundra. Som jämförelse låter även skådespelerskan Eva Röse undersöka sitt blod. Hon är 35 år yngre och borde inte ha hunnit samla på sig så mycket. Eva Röse som är gravid när undersökningen börjar och föder en son under tiden konstaterar att hennes värden sjunker vid amningen!. Kemikalier går således över från moder till barn både via moderkakan och via amning. Detta är ju inte det första man vill ge sitt barn.

I filmen intervjuas några av västvärldens mest sakkunniga experter och forskare. De berättar om effekter och risker, om cocktail-effekten, om hormonstörande ämnen och om fostrets utsatthet. Filmen slutar med att en av forskarna konstaterar att klimathotet är allvarligt men att kemikaliehotet "kommer att ta oss före".

Underkastelsen är i sanning en angelägen film och man måste hålla med musikern Adam Wiltsie, som gjort filmmusiken, som kallar den "en skräckfilm för 2010-talet..

Läs mer: www.underkastelsen.se

HOME

av Yann Arthus-Bertrand

Filmen visades först på eftermiddagen för kommunala politiker och tjänstemän och sen på kvällen för allmänheten.

Filmen "HOME" är en inbjudan till tittarna att upptäcka vår världs rikedomar, samtidigt som vi får oss en överblick över vår miljö och våra sociala frågor. Det är en mycket vacker film. Den är i sin helhet filmad ovanifrån vilket gör den till en helt unik filmupplevelse. Den börjar med hur jorden bildats och vad som gjort det möjligt för liv på jorden, men handlar också om hur vi människor rubbat balansen på jorden under vår korta tid här. Men den ger samtidigt hopp och visar tydligt att det finns lösningar, och vad vi som enskilda kan göra.. Den manar till vårt sunda förnuft - och till våra hjärtan.

"Filmen tillhör inte oss, den är er. Ta den, använd och visa den för så många människor som möjligt och reagera på den" säger Yann Arthus-Bertrand, filmaren Luc Bessonproducent och Francois-Henri Pinault. Universal Pictures som äger rättigheterna för HOME i Sverige har nu valt att följa grundidén med filmen och ger ALLA tillåtelse att visa filmen gratis för publik, så länge man inte tar betalt i inträde eller tar in sponsorer.

Läs mer: www.filmenhome.se

Birgitta Flysjö

Studiecirkel i fotografering och signalarter

På jakt efter perfekta bilder och exklusiva arter

Förra året tog Halmstadkretsen flera nya tag vad gällde vårt program. Vid sidan av exkursioner och föreläsningar valde vi att erbjuda våra medlemmar studiecirkel. Den första var en studiecirkel i naturfotografering under ledning av fotografen Magnus Karlsson. Deltagarna lärde sig grunderna i fotografering både genom teoretiska och praktiska moment. Fotoövningarna ägde rum på Galgberget i Halmstad och resultatet kunde skådas på en utställning på Halmstads stadsbibliotek under december.

Bokkronor på Galgberget.
Bild: Jessica Gunnarsson.

Signalerande arter

Under den andra cirkeln tittade vi på signalarter, det vill säga mossor, lavar, svampar och kärlväxter som signalerar miljöer med höga naturvärden och samtidigt är lätta att känna igen i fält. Till vår hjälp hade vi några av Hallands, och förmodligen även Sveriges, främsta kännare vad gäller just dessa organismgrupper. Exkursionerna var fem till antalet och förlagda till olika skogar runt Halmstad, däribland Biskopstorp och Gårdshult. Cirkeln var mycket uppskattad och lärorik.

Odla för mångfald

Studiecirkeln gav blodad tand och i år fortsätter vi med en nybörjar- och en fortsättningscirkel i naturfotografering och en signalartskurs. Dessutom håller vi i en cirkel om biologisk

mångfald i trädgården där du får svar på hur du skapar trivsamma miljöer för småkryp, fåglar, grodor och växter på din täppa. Kursen äger rum på odlingslott på Mickedala odlingsförening (Halmstad), där vi anlägger en trädgård att inspireras och njuta av.

Alla är välkomna

Även om våra aktiviteter är förlagda till Halmstad med omnejd är förstås alla intresserade hallänningar välkomna att delta. På signalartskursen förra året hade vi deltagare både från Varberg och Falkenberg. Vill du veta mer om våra cirkel, surfa in på vår hemsida www.naturskyddsforening.se/halmstad och klicka på fliken "kurser".

*Martin Lindqvist &
Jessica Gunnarsson*

Råmebo en av Naturskyddsföreningens fastigheter.

De fastigheter som Hallands naturskyddsförening äger ger en bra bild av den halländska naturen. Steninge och Stensjöstrand visar den nordhalländska klippkusten. Gullbranna ger en bra bild av den sydhalländska sand- och dynkusten. Bölinge-Björskåkra visar hur den halländska ljungheden såg ut under tidigare sekler. Björkelund ger oss en bild av den vackra naturen i mellanbygden och närheten till de halländska åarna.

Råmebo, som årets Hallands Natur beskriver utgörs av äldre bokskog. Detta var en naturtyp som var vanlig i Halland under mycket lång tid men som har minskade kraftigt under nittonhundratalet. För att skydda de kvarvarande bokskogarna stiftades en bokskogslag 1974. Denna utvidgades 1984 till en ädelövslag vilken ger skydd åt ädelövskogarna i landet. Till ädelövskogar räknas ek, bok, ask, lind, lönn, alm, fågelbär (korsbär) och avenbok. Avsikten med lagen är att arealen ädelövskog i landet inte skall minska.

Naturskyddsföreningen blir ägare till Råmebo.

Råmebo donerades 1953 av Justina Bengtsson i enlighet med hennes avlidne broder nämndemannen Johan Bengtssons tidigare uttalade avsikt. Naturskyddsföreningen bildades 1966 efter en hemställan från naturskyddsföreningen.

Avsikten med donationen är att området skall bevaras som bokskog, vilket innebär att de äldre delarna av bokskogen bör förnygras kontinuerligt. Dessutom skall självföryngrad gran röjas bort. Bokskogen har gallrats två gånger, 1956 och 1962. Två mindre områden med planterad gran har också avverkats. På dessa områden får spontan självföryngring bilda ny bokskog. År 1974 var ett ovanligt rikt ollonår i bokskogarna och spontan föryngring startade i den äldre delen av bokskogen. Denna föryngring hjälptes genom att en del äldre

Närstudie av lavar och mossor i Biskopstorps blivande naturreservat. Bild: Martin Lindqvist.

bokar avverkades. En åtgärd som då ansågs rätt eftersom boken skulle bevaras. Denna förnygring har skogligt sett blivit mycket lyckad med en välsluten återväxt i fem meters höjd.

Genom reservatet går den gamla körvägen till byn Tavla. Vägen är avsatt som en allmänning. I nuvarande skick får den betraktas som en gångstig.

Som ett kulturminne kan nämnas en minnessten som finns i reservatets sydöstra del utmed landsvägen. Stenen restes i samband med vägbygget Simlångsdalen- Oskarström.

1974-års bokförnygring är i femetershöjden. Detta är den nya generationen som skall säkerställa bokskogens framtid. Äldre bokar står kvar bland bokplantorna.

Två groddplantor från årets ollon. Obs, plantornas stora hjärtblad.

Nya tankar om bokskogs-skötsel.

Ny kunskap om mångfalden i äldre skogar har visat en ofta rik förekomst av ovanliga (rödlistade) lavar och mossor. Undersökning av SLU i Alnarp år 2000 har visat att den äldsta boken i Råmebo är från 1713 alltså 300 år gammal. Från en inventering som gjordes av Örjan Fritz 1999 citeras: "Totalt 32 arter antecknades under inventeringen. Av dessa var hela 17 rödlistade. De mest exceptionella fynden under 1999 var bokporlav *Pertusaria velata* och pepparporella *Porella arboris-vitae*, vilka förekommer i Sverige bara på ett fåtal lokaler. Dessutom noterades rödlistade arter som liten ädellav *Catinaria laureri*, hållav *Menegazzia terebrata*, ädelkronlav *Pachyphiale carneola*, violettgrå porlav *Pertusaria multipuncta* och röd pysslinglav *Thelopsis rubella*. - En sådan artlista ger vid handen att Råmebo har extremt höga naturvärden."

Så här arbetar vi nu.

Med tanke på de höga naturvärdena på de äldre bokarna i Råmebo är det viktigt att dessa får vara kvar så länge som möjligt. För att klara detta har bokförnygringen runt gammelbokarna röjts bort så att de får utvecklas fritt. Det finns ändå tillräckligt

med förnygring kvar för att garantera bokbeståndets framtid. Den del av beståndet där förnygring ännu inte påbörjats kommer att lämnas orörd. Även i fortsättningen kommer självsådda granplantor att röjas bort. Längre fram får man ta ställning till hur bokförnygringen skall skötas.

Hur hittar man hit?

Reservatet är lättillgängligt då det ligger i direkt anslutning till allmänna vägen Simlångsdalen-Oskarström. Parkering och informationstavlor finns vid reservatet.

Text och bild: Åke Andersson

Lunglaven signalerar höga naturvärden.

Vattendirektivet

Vatten är vårt viktigaste livsmedel och en förutsättning för allt liv. För att säkerställa den framtida tillgången på vatten samt skydda och förbättra vattnets kvalitet beslutade EU:s medlemsstater år 2000 att införa vattendirektivet.

Vattendirektivet grundar sig i att vi och alla Europas invånare måste vårda våra vattenresurser bättre om inte framtida generationer ska få sänkt levnadsstandard.

I Sverige har vi anpassat detta direktiv och inkorporerat det i vår nationella miljölagstiftning. För det praktiska genomförandet finns i dag 5 st vattenmyndigheter i Sverige som vardera administrerar ett vattendistrikt.

Vattendragen och sjöarna i Halland, inkluderat deras avrinningsområden, som alla mynnar i Västerhavet tillhör Västerhavets Vattendistrikt med huvudort Göteborg. Även Hallands grundvatten och kustvatten administreras inom Västerhavets distrikt.

Vattenförvaltning med nya gränser

Man arbetar med avrinningsområden, som är vattnets naturliga väg i landskapet, snarare än med administrativa gränser som är påhittade av människan. Vatten är gränslöst, och om vi skall kunna försäkra oss om en god tillgång på bra vatten, måste vi samarbeta över nationsgränser såväl

som andra administrativa gränser.

Vattenförvaltningen skall involvera alla som berörs av vattenfrågor. Näringsliv, markägare, intresseorganisationer och många fler kommer att bli ombudade att tycka till i frågor som berör förvaltningen. Inom Västerhavet har "vattenråden" kommit att bli viktiga organisationer för genomförandet.

Vattenråden roll

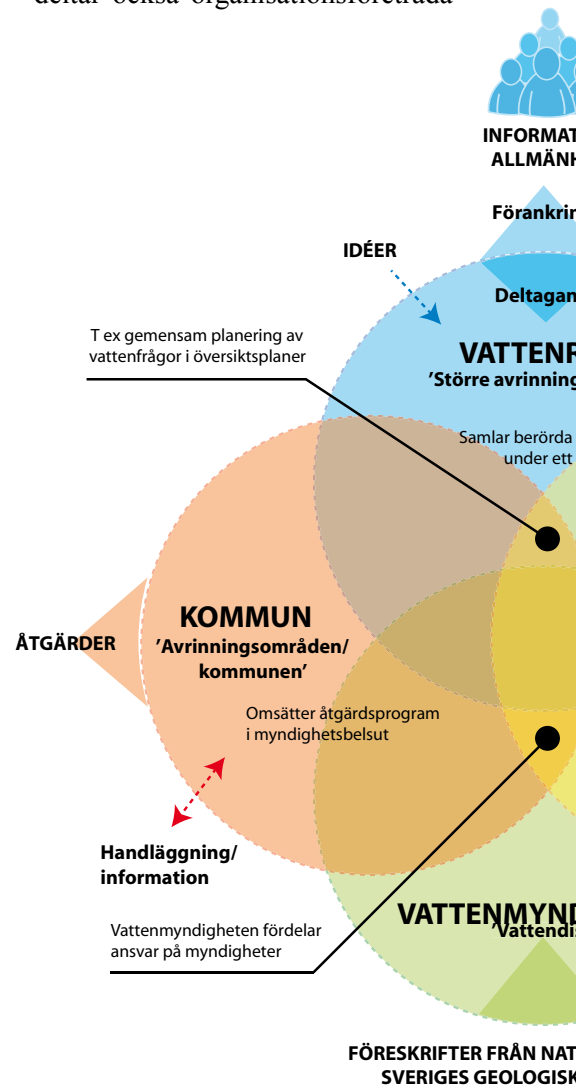
Vattenrådets organisation är olika men syftet är likartat, att verka som dialogorgan i vattenmiljö- och vattenresursfrågor gentemot vattenmyndigheten. Uppdraget innebär också att samla in lokal kunskap och synpunkter vilka bidrar till att vattnen bedöms korrekt eller att fånga upp, förvalta, förmedla eller utveckla åtgärdsförslag som bidrar till att kvalitén höjs och att miljökonsekvensnormerna MKN uppnås. Deltagandet i vattenrådet är helt frivilligt men strävan är att dess sammansättning skall spegla de olika intressen som finns inom avrinningsområdet.

Det finns redan idag många exempel på aktiva vattenråd, eller arbetsgrupper inom vattenråd, som framgångsrikt arbetar med att ta fram konkreta åtgärdsförslag t ex Viskans, Nissans och Suseåns vattenråd för att nämna några i Halland. Inom Lagans Vattenråd planeras för ett större evenemang kring vatten motsvarande "Lagandagen" med utbildnings- och informationsaktiviteter kring vatten.

Vattenrådets engagemang ger vattenmiljöarbetet ett lyft. Det finns i dagsläget ett stort antal vattenråd i arbete inom Västerhavets distrikt. Sett till det värde deras arbetsinsats utgör, innebär detta på många plan en flerfaldig utväxling av den ekonomiska insats som vattenmyndigheten bidrar med till vattenråden årligen.

Med ca 30-tal aktiva vattenråd i distriktet finns 300-450 personer som aktivt i olika form verkar för

vattenförvaltningens genomförande och för en bättre vattenmiljö i synnerhet. Genom samverkansmöten och aktiviteter som råden organiserar nås ytterligare ett flertal tusen personer årligen av information om vattenförvaltningen. I vattenråden deltar också organisationsföreträdare

re, politiker och beslutsfattare som alla lyfter vattenfrågorna till en högre nivå inom den egna kommunen eller organisationen.

Åtgärdsprogram med 38 punkter

Målet med vattenförvaltningen är en bevarad och förbättrad vattenkvalitet. I vissa vatten som idag inte håller en godtagbar kvalitet kommer det att behövas åtgärdsprogram. Som styrinstrument inom vattenförvaltningen används miljökvalitetsnormer (MKN) vilka uttrycker den kvalitet ett visst vatten ska ha vid en viss tid-

punkt. Åtgärder som presenteras för att nå upp till MKN skall vara kostnadseffektiva och en god samhälls-ekonomi skall beaktas i alla lägen i arbetet. Rätt åtgärd ska hamna på rätt plats!

De fem Vattenmyndigheterna tog i december 2009 ett gemensamt

syfte att säkerställa att MKN uppnås.

Det beslutade åtgärdsprogrammet ställer alltså inga direkta krav på den enskilda. Men genom att myndigheterna efterhand genomför sina respektive åtgärder påverkas den enskilde genom att det t ex ställs högre krav på enskilda avlopp i vissa områden jämfört med andra eller att tillsyn och krav på egenkontrollen skärps inom motsvarande områden. Kommunerna kommer också i sin översikts- och detaljplanering behöva se till så att MKN uppnås och inte överträds.

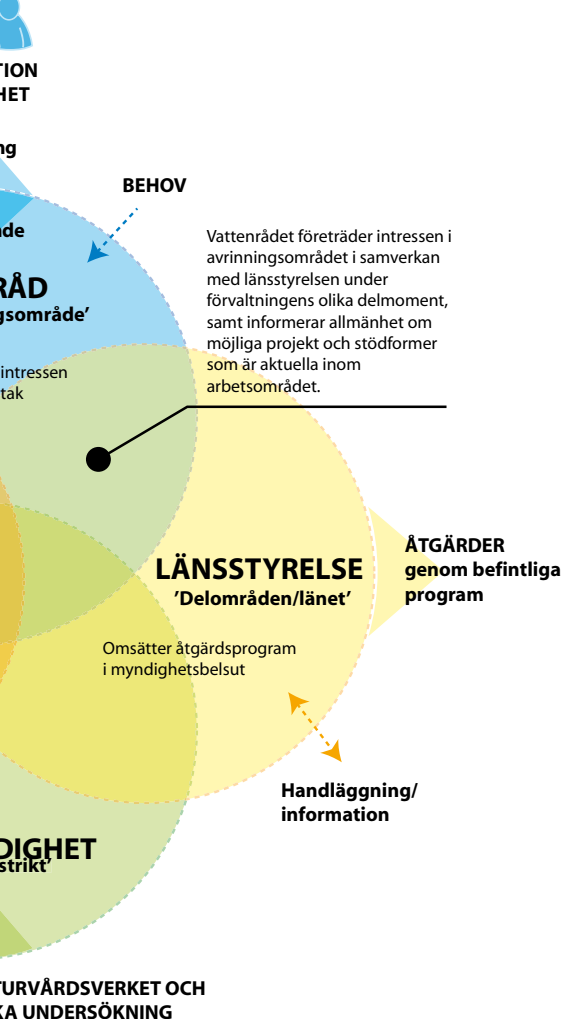
Min uppfattning är att det beslutade åtgärdsprogrammet genom sina formella krav på myndigheter och kommuner och inverkan på lagar, förordningar och ekonomiska styrmedel också skapar förutsättningar för att lokala och enskilda åtgärdsprojekt ska kunna genomföras. 38-listan i all ära men det kommer också att behövas konkreta och lokala åtgärder som höjer vattenkvaliteten i det enskilda vattnet.

SNFs roll i vattenråden är viktig. Naturskyddsföreningarnas representation i vattenråden upplever vi från myndigheternas sida som något be-

gränsad till ett fåtal vattenråd tyvärr. Deras medverkan är mycket viktig för att få en balans i intressena kring de gemensamma vattenresurserna. Samtidigt utgör naturligtvis SNF en ideell organisation där medlemmarna har begränsad möjlighet att ställa upp på de möten som de större vattenråden generellt lägger på dagtid. Kommunrepresentanterna ställer t ex upp med sin egen tid på dessa möten. Vattenråden erhåller dock vissa begränsade medel som skulle kunna fördelas till deltagare i de ideella organisationerna. Men det borde också vara i SNFs intresse att från den egna organisationen utverka ekonomiska resurser för att kunna delta i samma omfattning som kommun och företagsrepresentanter. En uppmaning till alla i naturskyddsföreningen är att; Se över er organisations representation i vattenråden för er kompetens och ert engagemang är viktigt i vattenmiljöarbetet.

Text Jonas Svensson, Länsstyrelsen Halland

www.lansstyrelsen.se/vattenmyndigheten/amnen/Vasterhavet

beslut med stöd av regeringen om ett åtgärdsprogram omfattande 38 punkter. 38-listan riktar sig till myndigheter och kommuner för att de inom sitt respektive ansvarsområde ska kunna förändra t ex lagstiftning och ekonomiska styrmedel för att uppnå MKN.

Genom åtgärds punkterna krävs även av myndigheterna och kommunerna att mer rådgivning, övervakning och tillsyn riktas till vatten där MKN inte uppnås idag. Myndigheterna och kommunerna behöver varje år återrapportera till Vattenmyndigheterna vad som genomförts med

Exempel på åtgärder riktade mot statliga myndigheter och kommuner i den s.k. 38-listan och deras förslag till åtgärder

Statens Jordbruksverk och länsstyrelserna behöver prioritera sin rådgivning inom miljöområdet i ett avrinningsområdesperspektiv till jordbruksföretag inom områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status.

Jordbruksverket har påbörjat en anpassning av sin rådgivning inom Greppa Näringen. I Halland startar under januari-februari ett antal projekt upp med syfte är att skapa förutsättningar för och genomföra vattenrådgivning med delavrinningsområdet som gemensam utgångspunkt. Prioriterade områdena för projekten är att vattendragen har sämre än god ekologisk status avseende näringsämnen. De stöd som finns inom jordbruket för att minska fosforläckaget till vattenmiljöer har också anpassats till kraven.

Skogsstyrelsen behöver, efter samråd med **Naturvårdsverket** och **Fiskeriverket**, ta fram underlag och utveckla föreskrifter och/eller andra styrmedel för ändamålsenliga skyddszoner och andra skyddsåtgärder intill vattenförekomster så att god kemisk status och god eller hög ekologisk status bibehålls eller uppnås.

Skogsstyrelsen föreslår att 30 § i skogsvårdslagen, om hänsyn till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen vid skötseln av skog, kompletteras och anpassas till kraven som ställs. Vidare föreslås att föreskrifter och allmänna råd kompletteras och att mer utbildning och rådgivning till skogsbrukare och entreprenörer inom skogsbranschen.

Plats för 38-listan finns i distriktets åtgärdsprogram på sidorna 8-13,
www.vattenmyndigheterna.se/vattenmyndigheten/amnen/Vasterhavet/beslut_AP/distr_ap

"Och över-allt-i-hopa lyser Moder Sol"

Alla känner vi väl igen Povel Ramels strof i olika sammanhang. Nu kan vi också tänka på Moder Sol som en modern energikälla, för både för el-framställning och för uppvärmning.

Solenergi i Skåne.

I framtidens Malmö, som nu håller på att byggas, blir solceller byggstenen. Där skall byggas en ny ekologisk stadsdel med flera tusen lägenheter och egna hem; allt baserat på klimatvänligt tänkande. De breda vingarna på taken i Sege Park är Sveriges största solcellsanläggning (1250 kvadratmeter) och försörjer byggnaderna med el. Här finns också solfångare för uppvärmning och där värmen slussas ut i fjärrvärmenätet. Solenergin kommer också att utnyttjas småskaligt bl.a. i belysning i bus-hållplatser, viadukter, fasader och i parkeringsmätare.

I Lunds Tekniska Högskola bedrivs forskning för mer solenergi i våra städer. Snart kommer ett nytt EU-direktiv med krav på att alla byggnader fr.o.m. år 2020 skall vara närapå nollenergihus. Det betyder att alla nya byggnaderna skall producera lika mycket energi som de gör av med. Även befintliga byggnader skall bli mer energieffektiva. För att klara målet behövs flera insatser, bland annat fler solfångare på tak och fasader. "Solfångare bör planeras in redan när man projekterar för nya byggnader. Stadsplanerare

bör lära sig om hur solenergi kan användas på kulturminnesmärkta hus" säger Anna Wall, forskare inom Energi- och byggnadsdesign, LTH och ledare för projektet "Solare Energy and Architecture" kan användas.

Det första plusenergihuset togs i bruk i Åkarp i Skåne 2009. Huset har bl.a. både solceller och solfångare på taket. Trots en lång och kall vinter har villan lämnat ett elöverskott på 1600 kWh. Karin Adalberth, husägare, berättar att inomhustemperaturen har kunnat hållas på 20-22 grader och att varmvatten har producerats för en hel familjs behov.

Solenergi i Halland

Vad sker i vårt eget län undrar säkert både Du och jag. Jag har försökt finna kommunernas tankar och visioner om solenergi via sökruta på hemsidorna men tyvärr inte hittat så många spännande projekt där solenergin är grundstenen för energiframställning.

I Kungsbacka finns vårdcentralen i Fjärås som har leverat över 108 000 kWh i sin solcellsanläggning. I Varberg finns inget större kommunalt intresse för framställning av solvärme och sol-el, i alla fall framgår det inte av hemsidan. I Varberg finns dock en privat stor campinganläggning, Södra Näs Camping, som satsat på en högeffektiv solvärmeanläggning. För detta har man vunnit pris, både Varbergs Miljöpris och Svensk Solenergis Pris. I Falkenberg pågår en politisk diskussion och där har Falkenbergs Energibolag fastställt att det inte är lönsamt att utveckla solenergi för sin el-framställning. Däremot finns det ca 500 hushåll som får delar av sitt värmebehov via solfångare. Vi som varit med länge beklagar att Sveriges första stora solfångarfältet utmed E6:an är nedlagt. I samband med kärnkraftsdebatten på 80talet var Falkenberg en plats, känd för miljövänlig energiframställning. Nu dominerar storskaliga vindkraftanläggningar, inte bara utmed motorvägen utan även i inlandet, men inga

större solenergianläggningar kan vi finna i dagens Falkenberg. I Halmstad har det kommunala fastighetsbolaget som ett mål att alla nybyggnader skall ta fram kostnaden för driftselen i fastigheter om solenergin skulle vara energikälla. Ett underlag för politikerna att fatta ett nytänkande i energibeslut, kan jag tänka mig. Ett annat mål, som fastighetsbolaget har, är att en nybyggd fastighet skall ha solenergi som energikälla. I Laholm vill man satsa på solenergi vid idrotts- och fritidsanläggningar. I Hylte finns inget att hitta om solenergi på hemsidan.

Detta är inte någon munter läsning för en halländsk soldyrkare! Men på det finns några positiva tecken. En känd entusiast i Halland är Lars Andrén, ordförande för branschorganisationen Svensk Solenergi. Ett annat positivt tecken är Naturskyddsföreningen som vill utveckla solen som en alternativ energikälla.

Vakuumsör fångar effektivt solvärme till varmvatten, Södra Näs Camping. Bild: Euronorm AB.

"Köp solceller för en ljusare framtid"

Naturskyddsföreningen satsar på solcellsutveckling genom att bygga en solcellsanläggning i Sala-Heby. Avkastningen från denna solcellsanläggning skall användas för ett energieffektiviseringsprojekt och för naturskyddsföreningens arbete för klimatet och ett hållbart energisystem. Om Du vill, kan Du köpa värdebevis för att medverka till detta solcellsprojekt. Se www.naturskyddsforeningen.se/stod-oss/privat/solceller

Det finns också en bra sammanställning om solceller på Naturskyddsföreningens hemsida.

Tillsammans med våra kunder tar vi ansvar för miljön.

FALKENBERG ENERGI SE

Med solceller kan du producera egen el.

En slutlig och viktig fråga:

Varför satsar man inte i Halland på en kraftfull utveckling av solenergin, en energikälla som inte har några större negativa miljökonsekvenser och som kan användas både små- och storskaligt, både i städer och på landsbygden? Som är oändlig och som har en enorm potential!

Både klimatet och naturen mår bra av en ökad användning av solen som energikälla!

Vid pennan: Karin Ekeborg, Naturskyddsföreningen i Varberg

Går det att leva klimatneutralt redan idag?

En genomsnittssvensk bidrar idag till växthuseffekten med mellan sex och åtta ton CO₂ per år. För att hejda klimatförändringarna måste den här siffran minska radikalt. Vad krävs egentligen för att en hel familj ska klara att leva klimatneutralt? Med rätt förutsättningar som energismart boende, elbil och ren el borde tillvaron kunna vara nästan som vanligt, eller?

Följ familjen Lindell som skall förändra hela sin livsstil och minska sina koldioxidutsläpp. A-hus i Deromegruppen, har byggt huset, Volvo har elbilen, Siemens har vitvarorna, och Vattenfall skall leverera förnyelsebar el. Men nya matvanor krävs också då maten står för 40% av familjens CO₂ utsläpp.

Följ med i One Tonne Life-projektet från start:
<http://onetonnelif.se/startsida>

Fakta om solen som energikälla.

- Solenergin som träffar jordens yta under en timme räcker för att tillgodose hela världens energibehov under ett år.
- Ett vanligt villatak i Sverige tar emot ungefär fem gånger mer solenergi än vad huset gör av med.
- Medelvärde för den årliga solinstrålningen i Sverige är mellan 800- 1000kWh/ kvm och är av samma storleksordning som i Tyskland, som är världens ledande solcellsnation. Effekten kan vara upp till 50% även vid molnighet.
- Tillväxttakten är enorm. Under 10 år har världsmarknaden för solceller vuxit med 40% per år. Marknaden omsätter nu minst 100 miljarder per år.
- Solcellsindustrin har potential att bli en av världens största industrier. 2008 var ca 130 000 personer i Europa direkt anställda av solcellsindustrin och 60000 indirekt.
- Solceller liknar inte vanliga kraftverk – de kan läggas sida vid sida i en öken, de kan bilda tak och väggar på hus och bilar. De kan integreras med datorer och mobiler, de kan vävas in i tyger, de kan kopplas upp mot det stora nätet. Med nanotekniken kan det skapas ytterligare möjligheter.
- Resurstillgången är inte något problem för kisel-solceller, då kisel är ett av de vanligaste ämnena på jorden.

Kunskapsböcker Nya reviderade versioner!

om värmesystem och förnybar energi!

Värmeboken
LARS ANDRÉN
Solvärme boken

Solenergi
LARS ANDRÉN

Värmeboken
— HUR DU HALVERAR DIN VÄRMEKOSTNAD

Solvärmeboken
— HUR DU ÖMVÄRLAR SOL TILL VÄRME I DIN VILLA

Solenergi boken
— LÖNSAM ANVÄNDNING I FASTIGHETER/ANLÄGGNINGAR

Boka föredrag av Lars Andrén

UPPEKATTADE OCH NYTTIGA FÖR KOMMUNER, FASTIGHETSÄGARE, PRIVATPERSONER, ARKITEKTER, ÅTERFÖRSÄLJARE, M FL.

DRIVKRAFT

Bokbeställning » www.drivkraft.nu

Miljarderna rullar fram över Halland

Vindkraftspark på Gummarpåsen, Åkulla. Bild Pär Connelid.

Uthållig energi ligger i tiden och vindkraften har med sina nyaste "megawattmöllor" kommit upp i en klart lovande lönsamhet. Etableringstakten är hisnande hög även om det ännu är mycket få hallänningar som vet hur det är att leva grannar med så stora möllor. Kan det finnas risk för dolda biverkningar som man ännu inte känner till?

Storkapitalet och kraftindustrin planerar inför de närmaste åren ytterligare ett betydande antal vindkraftparker i skogsområden i Hallands län. Staten uppmuntrar med bidrag till förnyelsebar energiproduktion. Det rör sig om jättelika investeringar, summor som storleksmässigt börjar närma sig det kapital som lagts ned på industrier som Värö bruk eller Hylte bruk.

Multinationella koncerner har upptäckt vindkraftens politiska potential och ekonomiska lönsamhet och står i kö för att komma först i en huggsexa om rätten att bygga

vindkraftverk i skogsbygd. Små markägare står sig slätt när drivna "försäljare" från bolagen lockar med "förmånliga" kontrakt för den som snabbt "skriver på". Ett förfarande som känns igen från den tiden då bolagen köpte upp både skog och fallrättigheter i Norrland.

Många markägare har redan skrivit på och ser etablering av vindkraft på höjder där skogen blåste ner under Gudrun som en intäkt tills ny skog växer upp. Även lågt producerande myrmark kan plötsligt ge intäkter med vindkraft, samtidigt som de sista orörda naturområdena förstörs. I båda fallen syns och hörs vindkraftsverken på långt håll.

Det är viktiga ekonomiska beslut för en markägare som måste få tid på sig att betänka vad en vindkraftspark på hans fastighet kan komma att få för följder för hans egen by och för hans grannar.

Länsstyrelsen ser till att bolagen följer gällande lagstiftning men kommer denna lag verkligen säkerställa tillräckligt skydd av natur och människor? Följer regelverket med i vindkraftsindustrins snabba utvecklingstakt?

Dagens vindkraftsverk på 2-3MW med total höjd 150m kan jämföras med högspänningsstolpar på 30 m, kyrktorn 50 m, Pilkingtons skorsten 100 m eller med Hallandsåsen som reser sig 150 möh.

Hur påverkas naturen och vardagen på landsbygden när miljarderna rullat in och rullar ut igen. Vad blir kvar under de majestätiska möllorna

förutom kabel, breda bilvägar och vändplan kring varje torn?

Det uppstår splittring då grannar och närboende fruktar att möllorna kommer att påverka deras livsmiljö med buller och blink. Folk känner sig otrygga och sårbara för de biverkningar som kanske först visar sig när industrianläggningarna redan är i full gång och det är för sent att reglera. Kommuner och medborgare har ännu inte hunnit få insikt och kunnat ta ställning till frågan om framtida biverkningar. Det finns all anledning att skynda långsamt med utbyggnaden så att vi hinner få kunskap.

Naturskyddsföreningen som "advokat" för den oskyddade naturen välkomnar ju vindkraften för klimatets och atmosfärens skull. Men vi vill också skydda naturen för naturens egen skull och livsmiljön för de människor som valt att bo i naturen men saknar skydd från vindindustrins oönskade biverkningar. Även vi, som är positiva till vindkraften, bör stanna upp och begrunda vad dessa investeringar kan komma att leda till i Hallands ljuva natur. Det är ju rimligt att var och en som väljer att leva här också får vara med och tycka till om denna typ av påtagliga förändringar av närmiljön.

*Sören Kabell och
Anders Tullander*

Ålfiske i Nissan

Att ålen försvinner från våra vatten, har uppmärksamats den senaste tiden. Eftersom jag levt vid Nissan i snart 80 år, vill jag här berätta min historia som "ålfiskare" men även mina funderingar över varför ålen har försvunnit från våra vatten.

Flerhundraårigt ålfiske i Nissaryd.

Hur gammalt fisket är vet vi inte, men säkert flera hundra år. I Nissaryd fanns till i slutet av 1800-talet en gästgivargård så ål var nog en stor del i kosthålllet på höstarna. Det är under de mörka höstnätterna som de utvandrande feta ålhonorna fångas på sin långa väg till Sargassohavet.

Nissaryds ålfiske, i Nissan vid Färgaryds kyrka är unikt i Sverige. Endast två mindre liknande finns i Mörrumsån. Fisket är ett så kallat lanfiske och är uppbyggt i en liten fors där Nissan är 50 m bred. Fisket är byggt där ån är bred därför att skillnaden mellan hög och lågvatten då inte blir så stor.

I forsen är uppbyggt flera timrade stenfyllda kar (stenkistor) med olika avstånd emellan, som längst 11 meter. Mellan karen finns 50 cm grova grundstockar med ändarna fasttimrade i karen. Ovanför grundstockarna är det fyllt ut med sten så att en falltröskel bildas. Mellan karen ligger tre stycken långa stockar (leider) som bildar en gångbro. En fjärde stock ligger 30 cm från de andra med utrymme för kassarna. För att inte spolats bort av översvämning och is lades stockarna ut på våren och togs in på hösten efter en under flera hundra år utprövad teknik.

Kassarna är 80 cm breda och hålls på plats av breda plankor. Nät-kassarna bands förr av bomullsgarn till en strut. Numera gör vi dem av färdigt nylonnät som sätts på träramen. I det lilla fallet som bildas av grundstocken pressas ålarna av vattentrycket in i kassarna och kan inte simma tillbaka. Ålens instinkt är ju

också att följa med vattenströmmen. Fisket tillgår så att på kvällen sätts kassarna ner och vittjas på morgonen. Detta görs i tur och ordning av varje delägare. Förr, i självhushållets tid, vägdes ålen noga i skålpund och fördelades efter vikten som noterades i en bok. Det kunde ibland hända att den som fiskat inte fick någon ål med sig hem därför att någon eller några andra stod i tur enligt bokföringen.

Fångsterna har varierat under årens lopp. Före vattenkraftutbyggnaden i ån vid början av 1900-talet fick man stora fångster. Dammbyggnaderna hindrade sedan ålynglen att vandra upp i sjösystemet så fångsterna minskade. Under vissa perioder var därför ålfisket i Nissaryd ur bruk.

Regleringsintressenterna, de som äger kraftverken, blev på 1940-talet ålagda att samla upp ålyngel vid första hindret, Slottsmöllan. Sen kördes ålynglen upp och släpptes ut på flera platser i ån.

Efter några år rustades ålfisket upp men fångsterna blev i bör-

Nattens ålfrångst, från 1990-talet, där de stora ålarna väger 2 kg och de små 0,5 kg.

jan bara små ålar på tre till fyra hg, skålpundsålar på 425 gr blev sedan standard. Storleken ökade eftersom en del ålar stannade kvar i flera år och växte till sig före utvandringen. Fångsterna ökade också till som mest för c:a 15 år sedan då vi enstaka nätter kunde få 100 ålar. Efter att upptransporten och utsättning av yngel upphört har fångsterna snabbt minskat tills nu nästan inget. Vid provfiske 2006 några nätter blev fångsten endast någon eller ingen ål.

Efter gedigen ombyggnad och förstärkning för åtta år sedan är jag

Bertil Holmén plockar ål ur kassarna. Foto från 1970-tal, Värnamo Nyheter.

ändå glad för att fisket finns kvar som ett historiskt fint kulturminne. Kanske finns det också hopp om nya fångster i framtiden.

På 1930 – 40 talet badade vi i Nissan. Men när avlopp från toaletter och industrier i Gislaved och Smålandsstenar släpptes ut orenat gick det inte att bada längre. Men nu, efter reningsverkens byggnad är Nissan badmöjlig igen, tack och lov.

Varför finns det ingen ål längre?

Det är bara honålar som vandrar upp i våra åar, där de stannar flera år för att växa till. Hanålarna som är mycket mindre stannar i havet.

På hösten vandrar blankålen från våra sjöar och vattendrag ut till havet. Då har ålen slutat att äta och att lämna avföring. På en del är analöppningen igenväxt. Honorna har lagrat mycket fett för att klara sin långa färd till Sargassohavet och även utveckla rommen.

Att ålen förstörs i de stora kraftverken är odiskutabelt. När de skall passera kraftverksturbinen, utsätts de för ett mycket högt tryck. Efter turbinen är det ett undertryck. Då sprängs ålarna sönder inifrån. Lika dant som när man pimplar torsk från stora djup, då pressas inälvorna ut, när de kommer upp till det lägre trycket vid ytan.

Någon fiskerikonsulent har uttalat att 25 % av ålarna klarar passagen av en kraftstation. Men vid nästa kraftstation är det då 25 % av de, 25 % som klarade föregående kraftstation, och så vidare, 1/4, 1/16, 1/64, alltså bara 1/256 som överlever efter 4 kraftverk. Den utvandrande ålen blir alltså helt decimerad efter passagen genom alla kraftverken. Därför kommer ingen ål uppifrån våra åar till Sargassohavet som kan leka.

Ålynglen kommer inte fram till våra åmynningar. Vad är orsaken? En del säger att det är golfströmmen som ändrat riktning. Andra säger att det beror på föroreningar i åar och hav. Åter andra säger att det inte utvandrar tillräckligt med lekmogna ålar. Eller fiskas nästan all glasålen upp utanför Spanien och Frankrikes kuster och säljs till Japan som delikatess för tusentals kronor kilot.

Om vi vill ha ål i våra sjöar, borde kraftverksägarna vara skyldiga, att köpa ålyngel från t.ex. Englands kust och sätta ut.

Bertil Holmén, Nissaryd

Som avslutning en sann fiskehistoria.

Min farfar Petter Magnus Holmén höll på att vittja fisket och lade ålarna i en säck. När han var nästan färdig brast något så han ramlade i vattnet. Han började simma mot land, men vände utåt och simmade i fatt säcken med ål som flöt och lyckades få den med sig i land.

Skog är inte bara träd. Där ryms så mycket mer som ska beaktas och vårdas. Sydved skapar samspel i skogsbruket; mellan produktivitet, lönsamhet och miljö. Mellan teknik och natur. Framtiden skogsbruk menar en del. Verklighet hos Sydved redan i dag menar vi.

Naturskyddsföreningens fastighet Björkelund är FSC-certifierad i samarbete med Sydved.

aktiv
Skogspartner

– lite enklare att nå ett bra resultat i skogen

Distrikt Halmstad 035-729 90
Distrikt Hylte 0345-176 31
www.sydved.se

Program 2011

Södra Halland, Hylte, Halmstad, Falkenberg, Varberg, Kungsbacka

Det händer massor av saker i Halland! Och för att få plats här så har vi kortat ner beskrivningarna. Vill ni veta mer så kolla i kretsens program eller ring kontaktpersonen. Fullständigt program finns på länsförbundets hemsida samt på respektive krets. Tänk på att ta med fika och klä er för vandringar i skog och mark.

Lördag 2 april

Hylte föreningsdag i Örnahallen, Hylte. Naturskyddsföreningen bygger fågelholkar. Kontakt Anders Tullander 0371-40010.

Lördag 2 april 10.00

Röjning i Hallägret.

Ta med arbetsredskap och fika. Föreningen ordnar med grillar. Kontakt: Ingerd Svensson tel: 035-346 03.

Söndag 4 april 08.00

Vårfläglar på Vallda Sandö.

Ta med kikare och fika och följ med Rolf Persson 0300-63351 på en ca 4 tim vandring i en delvis kuperad terräng. Samling: Reservatparkeringen.

Lördag 16 april 14.00

Möllegårds brink.

Vi gör en insats för naturen genom att röja för den unika buskviolen. Samling på parkeringen, vänster sida, ca. 1 km från Vessige mot Askome Kontakt: Bengt Hackberg tfn 070-212 11 97 och John Öder tfn 206 91.

Lördag 16 april 10:00 -12:00

Blåsippor vid Toppeberget i Lindberg.

Utflykt i natur- och kulturlandskapet. Kontakter: Birgitta Rödström 0706-67 71 59 För samäkning från Varberg samling på P-platsen norr om Varbergs järnvägsstation 09.30.

Länsstämma. Söndag 17 april

För program se sista sidan!

Onsdag 27 april 19.00

Glupska skönheter – växter som äter kött.

Föreläsning av Magnus Neuendorf på Naturum Getterön, Inträde 50 kr, inkluderar kaffe och kaka. Kontakt: Linda Eklund 0703-92 53 89.

Onsdag 4 maj 17.00

Vandring i Hastaböke naturreservat.

Vi får se Hallands äldsta tall och Hyltes grövsta tall. Vi besöker även Yttersjö källa, Yttersjö kvarn och Handbergs smedja. Samling i Yttersjöholm, medtag fika. Kontakt Bertil Holmén 0345-13012.

Torsdag 5 maj 18.30

En vårväll på Hökhult.

Kom ut till Hökhult för att njuta av

våfflor och vårens ankomst. Samling på Hökhult. Ans. Kerstin Seger 0705-617432.

Torsdag 5 maj 18.30

Energi idag och i framtiden.

Tomas Kåberger, generaldirektör vid Energimyndigheten, besöker oss och talar om vind, sol, vatten och mycket annat inom energiområdet. Filmhuset Facklan. Ansvarig Carina Berglund 0300-150 07.

Lördag 7 maj 11.00 -14.00

Livet i Fylleån.

Förevisning av åns liv vid Naturskyddsföreningens fastighet Björkelund. Bland annat visas elfiske Möjlighet att håva själv. Ta med hela familjen, fikakorger och stövlar. Samling på gårdsplanen. Björkelund nås också lätt med cykel på "Bolmenbanan". Kontaktperson: Stefan Anderson tel: 035-22 13 39.

Lördag 7 maj 14.00 -16.00

Brunnsbackadagen.

Klockan två går hyveln igång, klockan halv tre kvarnen, klockan tre går sågen igång och klockan halv fyra släpps vatten och spelmännen tar upp kvarnhjulens vals. Arrangör: Brunnsbackastiftelsen.

Söndag 8 maj 10:00-15:00

Skärfläckans dag på Naturum Getterön.

Kontakter: Kjell Andersson, 0340-830 55, Linda Eklund, 0703-92 53 89. Mer information, se www.naturumgetteron.se.

Söndag 8 maj 13.45

Geologiskt besök i Glasberget.

Vi letar efter bergskristaller under sakkunnig ledning av Åsa Holmberg från Naturhistoriska Museet i Göteborg. Ta med små plastpåsar, något att gräva med, t ex planteringsspade, trädgårdshandskar, ficklampa och fika. Samling: vid Varlakiosken för samäkning.

Lördag 14 maj 09.00 - 12.00

Växtloppis Konsumtorget, Hyltebruk.

Kom och fynda fina växter. Inlämning av växter sker innan lördagen och växterna skall vara i kruka eller annan förpackning och märkta med växtens namn. Kontakt: Karin Fagnäs 0345-109 65, Inger Silvasti 0345-10801, Maarit Klein 0345-172 75, Renate Albrecht 0345-104

51 och Elisabeth Åqvist 0345-713 20.

Söndag 15 maj 10.00

Vårscyckling till naturskyddsföreningens fastighet Björkelund.

På vägen gör vi ett stopp vid Torvsjön där Per-Magnus Ehde berättar om fåglarna som vi ser. Ta med mat för hela dagen. Glöm inte cykelhjälmen och ta med en kikare om du har. Samling vid f.d. Tropikcenter. Kontakt: Martin Lindqvist Tel: 0736-27 19 83.

Tisdag 17 maj 18.00

Ca två timmars vandring i triftens tid.

Medtag gärna fika. Samling parkeringen vid Kagabäcksvägen. Naturguide Birgitta Rödström tel 0706-67 71 59.

Tisdag 17 maj 18.00

Möt våren med fågelsång, sippor och mycket annat i Hördaalen.

Under två timmars vandring i lätt terräng Guidar gör Jan Johansson tel. 0708 669864 och Ulla Åshede. Samling: Vid parkeringen Kungsbacka Golfklubb (Hamra).

Torsdag 19 maj 18.00

Hjärne.

Ett av Hallands minsta naturreservat ca två timmars vandring. Ta med fika. Naturguide Birgitta Rödström tel 0706-67 71 59. Samling vid naturum Getterön för samäkning 17:30.

Naturskyddsföreningens Rikskonferens 21-22 maj på Parken Zoo, Eskilstuna.

Söndag 22 maj 10.00 - 13.00

Joastorp i Sibbarp - Natur- och kulturdag.

Pär Connelid och Christer Andersson guidar. Kontakter: Inger Wennerlund 0340-388 78 samt Birgitta Flysjö 0340-836 92. För samäkning från Varberg samling på P-platsen norr om Varbergs Järnvägsstation 09.30.

Lördag 28 maj 11.00 - 13.00

Maskrosor m.m. på Hökafältet.

Samling vid Hökhultstugan. Har vi tur får vi bl.a. se de fyra rödlistade maskrosor som hittills är kända i Halland. Vägleder oss gör Kjell Georgsson. Fika och stövlar rekommenderas!

Söndag 29 maj 11.00

Boarp och Sumpafallet.

Vi vandrar på Boarpsidan av Högvadsån-Vägbeskrivning: Kör 25 km från Falkenberg mot Ullared på väg 154, sväng vänster vid skylt "Tubared". Kontakt: Lena Berglund tel 971 99 och Jenny Bolmstedt tel 87 447.

Onsdag 1 juni 18.30

Kulturhistorisk vandring.

Lär känna din bygd med lokala guider. Samling: Bästås, vägen mot Unnaryd från Hylte. Kontaktperson Bertil Holmén 0345-130 12.

Söndag 5 juni 19.00 - 24.00

Naturnatta på naturum Getterön.

Hur länge vi är ute beror lite på vädret. Kontakter: Inger Wennerlund 0340-388 78 samt Linda Eklund 0703-92 53 89.

Söndag 12 juni 10.00 - 12.00

Småkrypsvandring.

Följ med till Gässlösa naturreservat och leta "småkryp" med naturguiden Birgitta Rödström tel 0706-67 71 59. Samling naturum Getterön för samåkning, alternativt samling vid reservatparkeringen kl 10.30.

Tisdag 14 juni 18.30

Vargaslätten.

Upplev en utav Hallands vackraste naturparker som står i blom. Samling vid grindarna till parken. Obligatorisk anmälan till Helena Björklund tel: 035-12 65 34. Begränsat antal platser.

Onsdag 15 juni 17.00

Norra Remma.

En vandring med sällsynta blommor i betesmarken i N. Remma. Samling vid Långaryds kyrka, medtag fika. Kontakt: Bertil Holmén 0345-13012.

De vilda blommornas dag – utflykter över hela Halland!

Söndag 19 juni 14.00

Vandring på Yttraberg.

Yttrabergi i Gällared med Anita Skantze Kontakt: Alice Berglund tfn 819 93.

Söndag 19 juni 18.00

Vandring på Netas berg.

Netas berg vid Skrea Strand. En vandring med Nils-Gustaf Nilsson som guide. Kontakt: Alice Berglund tfn 819 93.

Söndag 19 juni 18.00

Vilt och tamt.

Naturen kring Tjolöholms slott är botaniskt mycket speciellt och intressant. Under 2½ timma guidar Jan Jo-

hansson tel. 0708-66 98 64. Samling vid parkeringen vid Manegen.

Söndag 19 juni 10.00

Vi besöker Nässja Naturområde, Unnaryd.

Guider är Semir Maslo 070-91 86 048 och Bengt Johansson. Tag med fika och flora om du har. Samling vid Konsum-butiken i Unnaryd.

Söndag 19 juni 10.00

I år besöker vi Mellby industriområde.

Samlingsplats: P-samåkningen vid E6 – väg 24. Ledare Sven Erik Jönsson och Lars-Erik Magnusson. Tänk på lämpliga kläder, fika i ryggsäcken och gärna en flora. Kontakt: Sven Erik Jönsson tel 0300-250 06.

Söndag 19 juni 10.00

Botanisk vandring i Åskhult

Vandring med Jan Kuylensstierna (tel. 0730-630049) i lätt till medelsvår terräng under ca 3 tim. Medtag fika. Samling : Bytorget i Åskhult.

Söndag 19 juni 10.00

Varbergs fästning och järnvägsstation.

Samling vid huvudingången, Varbergs fästning. Guide Ingvar Lenfors 0340-176 26.

Söndag 19 juni 10.00

Strandängarna väster om Gamla Varberg.

Guide Christer Andersson, 0705-75 71 43. Ta oömma kläder, fika och gärna flora.

Onsdag 22 juni 18.00

Säro Västerskog.

Vandring vid strand och skog. En tre timmars vandring med Jan Kuylensstierna (tel. 0730-630049) Medtag fika. Samling vid reservatets parkering.

Onsdag 29 juni 18.30

Grimsholmens naturreservat.

Karl-Uno Andersson berättar om fåglar och växter i reservatet. Alla är välkomna på en trevlig kväll, i lättillgänglig terräng. Kontakt: Karl-Uno Andersson tel 513 90.

Fredag 1 juli 18.00

Upptäcksfärd längs med strandkanten.

Följ med på en upptäcktsfärd utmed strandkanten tillsammans med naturguiden Birgitta Rödström 0706-67 71 59. Samling: Parkeringen framför DHR-gården i 5:e vik.

Söndag 3 juli 14:00 - 16:00

Orchidéerna i Vadkärr.

Guide Christer Andersson. Samling på P-platsen vid Veddige kyrka för samåkning 13.35. Kontakter: Inger Wennerlund 0340-388 78 För samåkning från

Varberg samling på P-platsen norr om Varbergs Järnvägsstation 13:00.

Onsdag 6 juli 18.00 - 20.00

Falkenberg Ätradalens biförening.

Vi bjuds även på en liten poängpromenad. Plats: Skrea hembygdsförenings gård, Skrea vägen, mellan Arla och Skrea kyrka. Se skylt. Kontakt: Margareta Bengtsson, tel 0346- 205 23.

Torsdag 21 juli 22.00

Fladdermuskväll i Fageråkra.

Vid Stenbron över Viskan norr om Veddige. Helen Björklund guidar. Begränsat antal deltagare (15). Inte barnvagnsvänligt. OBS Anmälan till Helen Björklund 0738-08 02 72. För samåkning från Varberg samling på P-platsen norr om Varbergs Järnvägsstation 21.20.

Söndag 24 juli 15.00 - 18.00

Byn som försvann.

Vi besöker naturreservatet. Skogen i Okome. Samling vid Okome kyrka. Kontakt: John Öder tel 206 91.

Torsdag 4 augusti 18.00

Kusthed och saltäng vid Vallda Sandö.

2½ timmar lång och bitvis något krävande vandring (stövlar rekommenderas). Guider Jan Johansson, tel. 0708-66 98 64 och Ulla Åshede. Samling: Reservatparkeringen Vallda Sandö.

Lördag 6 augusti 11.00

Mogölsmyren naturreservat.

Samling vid Torsaberga, från vägen Femsjö mot Bygget, avfart vänster ca 1 km söder Kullhult. Vandring ca 3 timmar i en typisk västsvensk miljö. Stövlar är ett måste, medtag fika. Guide Semir Maslo 070-9186048.

Ängens dag.

Lördag 6 augusti 10.00 - 13.00

Slåtter på Bettys äng.

Lena Berglund och John Öder berättar om växterna. Ta gärna med redskap Samling: Skattagårds naturreservat i Sörby. Se skylt i Sörby mellan Vessigebro och Årstad. Kontakt John Öder tel 0346-206 91.

Lördag 6 augusti 10.00

Slåtter på ängarna i Bökeberg.

Femsjö Liar, räfsor finns att låna. Slåttergruppen Bökeberg, Mattias Lindström 0730-51 64 23.

Lördag 6 augusti 13.00 - 15.00

Lieslåtter vid Kustsanatoriet Varberg.

Kjell Johansson demonstrerar. Har du en lie, ta med den. Kontakt: Birgitta Flysjö, 0702-82 15 10 och Kjell Johansson 0340-0340-312 60.

Söndag 14 augusti 13.45

Pentis ö och konstnärskolonin.

Per Sjövall berättar om konstnärskolonin vid Tjärnesjön. Vi dricker medhavt kaffe på kretsens ö i Tjärnesjön. Samling på parkeringen vid Gällareds kyrka. Kontakt: Per Sjövall tel 0346-508 14 eller 341 57.

Söndag 14 augusti 13.00

Inez Trädgård.

En liten tur längs Smedjeån, därefter fika i Inez Trädgård. Var och en betalar för fiket. Sedan tittar vi på deras ekologiska grönsaksodling. Samling vid Inez Trädgård i Krogshult. Anmälan till Lars Schale tel: 0430-311 18 eller 070-58 11 185.

Söndag 14 augusti 10.00

Sandsjön, Rydöbruk.

På sensommaren är det dags för områdets rariteter, klockgentiana och dytåg. Stövlar rekommenderas. Guide Semir Maslo 070-91 86 048. Samling på parkeringen vid Rydö golfklubb. Tag med fika och flora om du har.

Söndag 14 augusti

Utflykt till Tylön.

Kill Persson guidar oss runt på ön. Ta med fika. Max 20 deltagare. Anmälan med mobiltelefonnummer obligatorisk Kostnad: 100 kr/ deltagare Kontakt: Ingegerd Svensson tel: 035-346 03.

Onsdag 17 augusti 17.00

Trottagårds torvbrytning.

Besök på den ca 300 ha stora mossen där vi ser torvbrytning i stor skala. Vi borrar oss ner genom mossan från nutid till istid. Samling vid NTO Landeryd, medtag fika. Kontakt: Bertil Holmén 0345-130 12.

Lördag 20 augusti 14.00

Småkrypens värld.

Följ med spindelexperten Hans Lindqvist på en tur i småkrypens värld på ljungheden i Fjärås Bräcka naturreservat. Turen tar cirka 1,5 timme. Ta med fika eller köp på naturcaféet för att ta med ut i naturen. Samling: Naturum Fjärås Bräcka.

Torsdag 25 augusti 18.00

Besök vår vackra stadspark.

Samling vid Tivolitorget. Peter Gaunitz guidar. Ans. Kerstin Seger tel 0705-61 74 32.

Fredag 26 augusti 20.00 - 23.00

Fladdermöss i sensommarkväll.

Anders Nilsson och Leif Lithander från Göteborgs Naturhistoriska museum ger oss kunskap om fladdermössen innan vi tar oss ut för att förhoppningsvis uppleva dessa fascinerande djur i verkligheten. Möjlighet finns att köpa fika i Naturum. Vi är ute till ca 23.00, men man kan ju avvika efter eget önskemål. Samling: I

Naturum, Fjärås Bräcka. Ansvarig: Birgitta Lundin 0709-17 47 42.

Lördag 27 augusti 10.00 - 13.00

Trollsländeexkursion vid Biskopstorp.

Göran Sahlén guidar oss genom denna fantastiskt vackra insektsgrupp. Ta med hela familjen, gummistövlar och fikakorg. Samling: Kvibille kyrka. Kontakt: Jessica Gunnarsson tel: 0707-75 57 42.

Lördag 27 augusti 10.00

Skoga - Barnnaturskog i det nya reservatet.

Vi vandrar i stiglöst land bland 250-åriga tallar och studerar intressant lav och svampflora. En tre timmars vandring med Jan Kuylenstierna (tel. 0730-630049) Medtag stövlar och fika. Samling vid Idalakyrka.

Lördag 3 september 10.00

Slätter på Björkelund.

Vi bjuder på enkel förtäring. Samling på gårdsplanen. För samäkning samling kl. 09.30 vid Tropikcenter. Björkelund nås också lätt med cykel på "Bolmenbanan". Kontakt: Ebba Werner tel: 035-17 56 82.

Lördag 3 september 10.00

Svampar i Kungsbackatrakten.

Med Sven Dahlbom som guide fyller vi korgen och får sedan reda på vad vi har plockat. Ta med stövlar, korg, kniv och svampbok. Samling vid Älvsåkers kyrka. Vi åker sedan vidare till lämplig svamplokal Ansvarig: Jan Johansson 0708-66 98 64.

Söndag 4 september 11.00

Lintalunds naturreservat.

Samling vid reservatets parkering. Vi vandrar genom det ålderdomliga odlingslandskapet med kulturgeografen Pär Connelid 070-20 00 778.

Onsdag 7 september 17.00

Färgaryds kyrka med omnejd.

Vandring till Lunnabo, förbi skolan och vi tar "Gängesbron" över Nissan och tittar på det unika Nissaryds ålfiske. Tillbaks i kyrkan får vi höra berättelsen om "Rotis änglar". Samling vid Färgaryds kyrka, medtag fika. Kontaktperson Bertil Holmén 0345-130 12.

Geologins dag.

Lördag 10 september 10.00 -15.00

Femsjö skola.

Hur inlandsisen formade Femsjöbygden – kvartärgeologisk vandring i Elias Fries fotspår. Medtag fika. Kontakt Sverker Finning 0345-130 02.

Lördag 17 september 14.00 - 17.00

Svampexkursion i Frodeparken.

Följ med på höst- och svampvandring, utrustad med korg, kniv och gärna svambok. Vi gör en kaffepaus i en fin

liten glänta och kollar vad vi har hittat. Samling vid Asige bygdegård, mitt emot kyrkan. Kontakt: Alice Berglund tel 0346-819 93.

Söndag 18 september 10.00 - 18.00

Svamputställning på Sandbolet.

Kom och lär om olika svampar och dess användning. Ni kan köpa kaffe, men det går också bra att ta med eget. Plats: Sandbolet i Asige. Kontakta gärna Berit eller Roland tel 0346- 421 00.

Söndag 18 september 07.00

Fågelflyttning på Mönster.

Tag med kikare och fika och följ med ut till den gamla lotsutkiken där sparvhökar, duvor och finkar drar förbi på sin resa söderut. Turen tar 3-4 timmar och går i mestadels lätt terräng och leds av Rolf Persson 0300-63351. Samling: Färgladan Mariedal.

Söndag 9 oktober 10.00

Följ med på moss- och lavspaning.

Gässlösa naturreservat med naturguiden Birgitta Rödström tel 0706-67 71 59. Samling vid naturum Getterön för samäkning, alternativ samling vid naturreservatets parkering kl 10.30.

Fredag 21 oktober 18.30 - 21.00

Provning av ekologiska måltidsdrycker.

Inriktning mot vin och öl med Lars Fagerberg. Till dryckerna serveras passande tilltugg. Antalet platser är begränsat. Pris 200-300 kronor, kontantbetalning på plats. Anmälan senast tre dagar innan. Kontakt: Helena Westberg tel: 0702-47 69 66.

Torsdag 10 november 18.30

Floran i Baltikum.

Erik Ljungstrand visar bilder och berättar. Plats: IOGT-lokalen, Torggatan 5, i Falkenberg. Inträde: 50 kr, inklusive fika. Kontakt: Margareta Bengtsson tel 0346-205 23.

Torsdag 17 november 19.00

Föreläsning: Äta fisk = miljövänligt?

Friederike Ziegler (forskare på bl.a. SIK) och Andreas Emanuelsson (doktorand) guidar oss igenom många frågeställningar för att ta oss ett steg närmare till att bli medvetna konsumenter. Kostnad: 50 kr. Gratis för studenter med giltigt student-id. Plats: Högskolan i Halmstad, Wigforssalen Kontakt: Linda Helander tel: 0702-04 85 86

Söndag 4 december 10.00 - 16.00

Miljövänlig Julmarknad.

Naturum Getterön Kontakt: Linda Eklund 0703-92 53 89

Vandringar i naturreservat i Hallands län.

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

Ett axplock av vandringar som arrangeras runt om i länet.

Länsstyrelsen i Halland satsar även i år på vandringar med naturguider i våra naturreservat. På programmet finns en härlig blandning av mer än 100 promenader spridda över hela länet.

Vandringarna är gratis och tanken är att fler hallänningar och turister ska upptäcka våra fina naturreservat. Det finns speciella turer som passar barnfamiljen, t ex vandringar då man kommer att stöta på olika naturväsen och historiska figurer.

Alla vandringar finns med i broschyren "Guidade

vandringar i Hallands natur- och kulturresevat". Den kommer att finnas på våra turistbyråer, länsstyrelsen och bibliotek. Vandringarna läggs även in på kommunernas kalendarier och inte minst på Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/halland/amnen/naturvard.

Välkommen ut!

HG Karlsson, samordnare för vandringarna

Kalendarium 2011

Skogsbo, Sön 17 april 13.30

Hallands tuffaste vandring?

Samling på parkeringen vid Hiaklitten (skyltat "Ekomuseum", mellan Angryd och Åstad) Skogsbo, Åkullaområdets största naturreservat, består av gammal bokskog som växer på sex branta kullar. Länsstyrelsen har tagit fram en ny vandringsled som leder upp på nästan alla topparna. Den är 5,5 kilometer lång och har en sammanlagd stigning på 250 höjdmeter. Det är alltså en ganska tuff vandring som tar 3-4 timmar. Belöningen blir milsvida utsikter och fascinerande skogsmiljöer! Ta med en ryggsäck med fika, stadiga och vattentäta skodon och kanske en kikare. Guide: Mikael Stenström från Länsstyrelsen (tel 070-372 74 88)

Oxhagen, Lör 14 maj 09.00

Liten men tuff.

Oxhagen är ett litet reservat som består av en brant, skogklädd sydsluttning längs Lygnens norra strand. Området är geologiskt intressant och delvis svårframkomligt på grund av en rik förekomst av omkullfallna träd. Vandringen tar ca 3 timmar i bitvis krävande terräng och kräver grova skor och en kaffekorg. Bertil Andersson och Börje Ståhl 0708-163960 är guider. Samling på pendelparkeringen vid Fjärås kyrka.

Mästocka, Sön 15 maj 15.00

Hedens växter.

Samling på reservatets parkering. Följ med på en vandring över ljungheden i Mästocka. Vi njuter av mosippor och hårginst, två arter som gynnas av ljungränningen. Vad händer framåt på heden? Högst upp på heden finns en bra fikaplatz med en fin vy över heden. Efter två timmars lätt vandring är vi åter vid parkeringen. Guidar gör Kill Persson (tel. 0703-21 62 22).

Haverdal, Tis 17 maj 20.00

Månskensvandring.

Samling på parkeringen till reservatet nedanför Lynga. Vad händer när det mörknar i naturen? HG Karlsson 0707-730355 och Karin Hernborg leder dig i skymningsljus och förhoppningsvis månsken längs breda stigar i reservatet. Ta med lite kvällsfika.

Gårdshult, Lör 28 maj 13.30

Före och efter åsänkningen i Assman 1914.

Samling på reservatets parkeringsplats. Från den gamla skvaltkvarnen vandrar vi norrut (motströms) längs Assman och beskådar vilket arbete man har lagt ned för att ta upp enormt stora stenblock. Det finns en riklig flora på ena sidan av ån medan skogen har återtagit de uppodlade ytorna på andra sidan. Vandringen tar ca 2,5 timmar. Guide är Uno Johansson (tel. 013-286842). Medtag grova skor eller stövlar samt fika.

Getterön, Ons 6 juli 16.00

Sägenvandring.

Följ med guiden Malin Carlsson 0735-373528 på en sägenpromenad vid Getteröns naturreservat. Getterön känt som en av nord-europas förmästa fågel-lokaler. Denna gång är det dock inte att se på fåglarna som är det viktiga. Nej, vi skall lyssna och höra vad fåglarna sjunger om. Vad har de upplevt när de flugit över världen? Vet de något om havsfolket? Kom så får ni höra! Samlingsplats: Vid parkeringen vid naturum.

Tira Öar, Sön 24 juli 11.00

I Ebbe Skammelsöns kölvatten.

Samling på parkeringsplatsen i Tiraholm. Vi startar från Tiraholms fiskebrygga och far i båt över Bolmen till naturreservatet Tira öar där vi gör strandhugg i den skyddade naturen. Vid en lägereld på Storö berättar medeltidslegenden Ebbe Skammelson om sina

umbäranden på Bolmen. Under turen finns goda chanser att skåda sjöfågel som skarv, fiskgjuse, storlom och kanske rentav havsörn. Turen avslutas ca kl 16. (Beställ gärna bord på Tiraholms fiskrestaurang för att avnjuta en god gös innan hemfärd.) Ta med kikare och fika eller grillkorv. Guider är Sören och Gunilla Kabell 0706-87 25 86. OBS! Begränsat antal deltagare. Båtagift. Föranmälning via mail: gunilla.kabell@gmail.com eller via tel: 0706-003418.

Höka, Tors 18 augusti, 18.30

Dur i natur!

Samling på parkeringsplatsen i södra delen av naturreservatet. Lyssna till musik och sång mitt i naturen! Vindla String Quartet framträder. Vindla är en stråkkvartett som spelar såväl klassisk som lite modernare repertoar – ofta i popsammanhang Ta med fika och en filt att sitta på. Kvällen avslutas med en liten guidad promenad med naturguiden HG Karlsson Kontaktperson: Karin Hernborg 035-13 22 30.

Toppbjär, Lör 24 september 19.00

En stjärnhimmel på marken - kvällsvandring.

Samling vid parkeringen till Golfbanan i Gri-meton. I naturreservatet Toppbjär finns "Bex-ells talande stenar", med tänkespråk som du nu får begrunda i skenet av levande ljus. Om förhållandena är de rätta har du också chans att få se självlysande svampmycel som lever i boklöv på marken. Detta är en vandring på 3-4 timmar i bitvis kuperad terräng. Välj stadiga och vattentäta skodon och glöm inte ficklampa. Ta gärna med kvällsfika också. Vi avslutar med en brasa vid Rörjsjöns strand. Guider: Mikael Stenström 070-37 27 488 och Lena Berglund.

B

Sverige

Hallands
Naturskydds
förening

Porto Betalt

Blivande ljunghed bränns, Björkelund.

Hallands Naturskyddsförening inbjuder till Länsstämma 2011

Söndagen den 17 april

Årets stämma i Hallands länsförbund äger rum i Simlångsdalen, i Tönnersjöhedens försöksparks lokal. Sväng av i Simlångsdalen mot Eldsberga, kör över Fylleån därefter andra vägen till vänster (ca 500 m totalt). Samåkning kommer att ske från Halmstad.

Välkommen till Björkelund - ett halländskt smultronställe

Strax sydväst om Simlångsdalen ligger länsförbundets fastighet Björkelund naturskönt intill Fylleån. Fastigheten består av ett enkelt boningshus, några lador och 30 hektar mark. Här bildar skogen, våtmarken, heden, ängen och betesmarkerna en vacker mosaik.

Målet för verksamheten på Björkelund är att bevara och skapa goda förutsättningar för biologisk mångfald genom att utveckla och pröva olika skötselmetoder på fastigheten. Ängen slås med lie, skogen sköts för att gagna biologisk mångfald och en ginsthed anläggs där det en gång stod en planterad granskog. Förhoppningen är att arbetet på Björkelund ska fungera som en inspirationskälla för andra.

Björkelunds vackra omgivning är väl värda att utforska. En 2,5 km lång markerad naturstig utgår från gården. Slingan följer till en början Fylleån för att sedan fortsätta upp genom betesmarken, heden och slätterängen.

Martin Lindqvist

Program

09.00 Samling

10.00 Förhandlingar

12.00 länsförbundet bjuder på lunch

13.00 exkursion på Björkelund.

Avslut ca 15:30.

Anmälan för mat senast 10 april till:

Stefan Anderson, 035-22 13 39

e-post: stefan.anderson@skogsstyrelsen.se

Ombud

Utsedda av kretarna ombeds att anmäla sig till Tommie Fagerberg, 035-39571, e-post: tommie.fagerberg@naturskyddsföreningen.se minst 14 dagar före stämman.

Länsförbundet betalar ombudens resa. Kretsarna får sända ombud till stämman i förhållande till antalet registrerade medlemmar i kretsen vid årsskiftet 2010/11 enligt följande:

100-199 medlemmar = 4 ombud

200-499 medlemmar = 5 ombud

500-999 medlemmar = 6 ombud

1000 eller fler = 7 ombud

Varje ombud har en röst. Om ombudet får förhinder inträder suppleant. Enskild medlem har yttrande och förslagsrätt vid stämman.

Motioner

Medlem, krets eller ansluten förening kan lämna motioner till länsstämman. Motioner skall vara styrelsen till handa senast 21 dagar före stämman och skickas till ordförande:

Tommie Fagerberg, Jordflyvägen 5, 313 50 Åled.

Naturskyddsföreningen i Halmstad och styrelsen i Hallands Naturskyddsförening
hälsar alla medlemmar hjärtligt välkomna!